

Främja utrikes födda kvinnors företagande N2018/00213/FF

Slutrapport

2022-02-23

Dnr Ä 2018–126:12

Främja utrikes födda kvinnors företagande, N2018/00213/FF

Beslutet att godkänna denna slutrapport har fattats av generaldirektör Gunilla Nordlöf. Handläggningen har gjorts av Tim Brooks, Helena Nyberg Brehnfors och Lejla Babajic Löfgren. Den sistnämnda var föredragande för ärendet.

Stockholm 2022-02-23

Gunilla Nordlöf

Lejla Babajic Löfgren

Sammanfattning

Tillväxtverket lägger ytterligare ett viktigt uppdrag bakom sig. 2018–2021 hade myndigheten i uppdrag att främja utrikes födda kvinnors företagande i Sverige. Tillväxtverket finansierade 14 projekt som syftade till att främja nyföretagande och affärsutveckling i målgruppen. Totalt deltog 8 571 utrikes födda kvinnor och män varav 3 734 kvinnor i projektens aktiviteter. Deltagarna startade 2 867 nya företag. Sammanlagt 1 305 företag, det vill säga 46 procent, startades av utrikes födda kvinnor.

Uppdraget är ett av fyra uppdrag som Tillväxtverket genomförde under perioden 2015–2021. Totalt finansierade myndigheten 76 projekt med sammanlagt 19 445 deltagare. Minst 3 921 nya företag startades av nyanlända och utrikes födda som deltog i projekten 2015–2021. 85 procent av företagen var fortfarande aktiva 2021. De startade företagen bedöms generera en samhällsekonomisk nettovinst om 67,5 miljoner kronor efter 3 år och 10 månader, visar en samhällsekonomisk analys utförd med ett ex ante-perspektiv.

Potentialen att driva företag med stark tillväxt är stor bland utrikes födda. Tillväxtverket ser att näringspolitiska insatser riktade till utrikes födda har övervägande positiva effekter på andra politikområden. Företagande är ett sätt att bryta segregationen och bidra till integrationen i Sverige. Myndighetens resultat så här långt vittnar om att genomförda näringspolitiska insatser skapar samhällsekonomiska nyttor i flera led. För det första bidrar de utrikes födda individer som startar nya företag till sin egen försörjning. Företagen i sin tur bidrar till att anställa andra individer i takt med att verksamheten växer. Flera undersökningar vittnar om att utrikes födda företagsledare i större utsträckning än genomsnittet växer genom att anställa. Det är också mer vanligt att de anställer personer som också har utländsk bakgrund.

Det är mot ovan bakgrund viktigt att fortsätta ta vara på möjligheterna som näringspolitiska insatser innebär för sysselsättningen och integrationen i Sverige. Med detta i beaktande ger Tillväxtverket följande rekommendationer.

- Fortsätt rikta näringspolitiska insatser till utrikes födda på kort respektive lång sikt. Tillväxtverkets erfarenhet och kunskap visar att näringspolitiken möjliggör integration men att det inte finns en lösning som passar alla som vill starta och driva företag. Näringspolitiska insatser behöver därför anpassas utifrån specifika behov och förutsättningar beroende på *vem* som är företagaren eller avser att starta och driva företag i Sverige.

- Växla upp startklara beprövade företagsförberedande och företagsutvecklande insatser som på kort sikt bidrar till ökad integration och minskad segregation. Det är viktigt att fortsätta genomföra insatser på platser där utrikes födda befinner sig. Kombinationen av rådgivning på plats och online, mentorskap och finansiering som genomförs av aktörer med stark förankring bland målgruppen och i etablerade samarbeten med lokala aktörer och näringslivet är viktiga förutsättningar för att nå konkreta resultat på kort sikt.
- Växla upp framgångsrika näringspolitiska insatser till fler regioner och branscher som idag möjliggör integrationen mer än andra. En hög andel utrikes födda etablerar sig i branscher inom besöksnäringen. Besöksnäringen har lägre trösklar in än många andra näringar vilket är av vikt för sysselsättningen bland utrikes födda i Sverige, både som företagare och anställda. Besöksnäringen är därmed en viktig inkörsport till arbetsmarknaden för personer med bakgrund i andra länder.

Innehåll

1	Uppdraget	9
1.1	Bakgrund	9
1.1.1	Tidigare rapportering av uppdraget	10
1.2	Mål	11
1.2.1	Tillväxtverkets effektlogik	11
1.2.2	Utvärderingar av genomförda insatser	12
1.3	Metod	14
1.3.1	Projektfinansiering inom ramen för fyra program	15
1.3.2	Kunskapsbyggande insatser och kunskapsspridning	16
1.3.3	Strategisk påverkan	18
1.4	Målgrupp för aktiviteterna	18
2	Slutsatser och rekommendationer	20
2.1	Tillväxtverkets slutsatser	21
2.2	Tillväxtverkets rekommendationer	22
3	Genomförande – aktiviteter och resultat	26
3.1	Finansiering genererade minst 3921 nya företag på sex år	26
3.1.1	Flest företag startades inom uppdraget att främja utrikes födda kvinnors företagande	27
3.1.2	Genomförandet bygger vidare på resultat och kunskap	28
3.2	Kunskap och lärande är grunden för verksamheten	29
3.3	Strategisk påverkan genom dialog och samarbete	31
	Bilaga 1 – Ekonomisk redovisning för slutrapport	33

1 Uppdraget

1.1 Bakgrund

2018–2021 hade Tillväxtverket i uppdrag att främja utrikes födda kvinnors företagande i Sverige. Syftet med uppdraget är att stärka utrikes födda kvinnor att starta och driva företag. I uppdraget ingår att möjliggöra exempelvis mentorskaps- och nätverksinsatser, men även andra relaterade insatser som syftar till att främja företagande och affärsutveckling hos utrikes födda kvinnor.

Tillväxtverket finansierade 14 projekt¹ som syftade till att främja nyföretagande och affärsutveckling i målgruppen. Totalt deltog 8 571 utrikes födda kvinnor och män varav 3 734 kvinnor i projektens aktiviteter. Deltagarna startade 2 867 nya företag. Sammanlagt 1 305 företag, det vill säga 46 procent, startades av utrikes födda kvinnor.² Hela 93 procent av de startade företagen var fortfarande aktiva hösten 2021.³

Uppdraget att främja utrikes födda kvinnors företagande utgör ett led i Tillväxtverkets iterativa och breda arbete för utrikes föddas företagande sedan flyktingvågen kom under hösten 2015. Uppdraget är ett av fyra uppdrag⁴ som vi genomförde under perioden 2015–2021. Totalt finansierade myndigheten 76 projekt med sammanlagt 19 455 deltagare. Minst 3 921 nya företag startades av nyanlända och utrikes födda som deltog i projekten 2015–2021. 85 procent av företagen var fortfarande aktiva 2021.

Potentialen att driva växande företag är stor hos utrikes födda. Utvecklingen över operativa företagsledare i Sverige mellan 2004–2019 visar på att fler företag i Sverige drivs av personer födda utanför Europa.⁵ Företagsledare födda utanför Europa har ökat med 134 procent sedan 2004, jämfört med företagsledare födda i Sverige som ökat med 22 procent. Av de 551 544 företag som ingår i databasen för

1 Mer information om projekten återfinns under nedanlänk.

<https://tillvaxtverket.se/amnesomraden/kompetensforsorjning/utrikes-fodda-och-foretagande/utrikes-fodda-kvinnors-foretagande.html>

2 Slutrapport avseende utvärdering av genomförda insatser för att främja utrikes födda kvinnors företagande, Ramboll januari 2022.

3 Slutrapport avseende utvärdering av genomförda insatser för att främja utrikes födda kvinnors företagande, s. 22. Ramboll januari 2022.

4 Egeninitierad satsning Snabbare integration 2015–2016, regeringsuppdrag Snabbspår för nyanlända företagare 2016–2017, regeringsuppdrag Främja nyanländas företagande 2017–2019, och regeringsuppdrag Främja utrikes födda kvinnors företagande 2018–2021.

5 Tillväxtverket uppdaterade statistiken från SCB över operativa företagsledare avseende 2019.

2019 utgör födda i Europa och födda utanför Europa respektive 9 procent. År 2004 var andelarna 7 procent för födda i Europa och 5 procent födda utanför Europa. Ökningen av företagsledare födda utanför Europa har drivits av en ökning av både fler män och kvinnor. Antalet kvinnor födda utanför Europa har ökat mest. Från 2004 har antalet kvinnor i databasen födda utanför Europa ökat med 180 procent medan antalet män födda utanför Europa har ökat med 119 procent. Utvecklingen för perioden 2017–2019 visar att allt fler företagsledare i Sverige är födda utomlands. Jämfört med 2017 har antalet företagsledare födda utanför Europa ökat med 5 915, en ökning med 7 procent.⁶

Även utvecklingen över nyföretagande 2014–2020 visar att nyföretagande bland personer med utländsk bakgrund ökade kraftigt under 2020. Totalt startades 73 687 företag under 2020. Av dessa var 23 517 startade av personer med utländsk bakgrund, en ökning med 16 procent jämfört med 2019. Vart tredje nystartat företag i Sverige under 2020 startades av en person med utländsk bakgrund. Nästan vart tredje företag bland dessa startades av en kvinna.⁷

Vi ser att det finns många nyanlända och utrikes födda som vill, kan och vågar bli och vara företagare i Sverige. Företagande är en viktig del av etableringen och bidrar till integration och sysselsättning, dels direkt genom eget företagande dels indirekt genom växande företag som anställer. Däremot stöter dessa företagargrupper fortfarande i större utsträckning än andra på hinder när det gäller både rådgivning och tillgång till finansiering.

1.1.1 Tidigare rapportering av uppdraget

Tillväxtverket delrapporterade uppdraget i februari 2018 till Näringsdepartementet.⁸ I delrapporten lyfte vi följande insatser som utgångspunkt för uppdragets genomförande. Vår bedömning är att vi i allt väsentligt följt det aktuella upplägget i genomförandet av insatserna.

- Insatser som bidrar till ökad kunskap om jämställdhet och om förutsättningar för nyanlända och utrikes födda kvinnors företagande i Sverige.
- Insatser som bidrar till att främja befintliga och innovativa metoder och modeller som underlättar affärsutveckling i målgruppen.

⁶ Vi behöver närma oss siffrorna med viss försiktighet då det rör sig om relativt låga absoluta tal som ligger till grund för uppdateringen.

⁷ Statistik kommer från Tillväxtanalys som är statistikansvarig myndighet för statistikområdet Nystartade företag.

⁸ Å2018-126:02 Uppdrag att främja utrikes födda kvinnors företagande, rapportering av uppdragets genomförande.

- Företagsförberedande insatser som främjar nyföretagande bland nyanlända och utrikes födda kvinnor.

1.2 Mål

Tillväxtverkets satsningar för utrikes föddas företagande har i huvudsak varit insatser, uppdrag och arbetssätt som möter den inriktning på näringspolitiken som dess mål pekar ut. Det vill säga insatser som bidrar till att stärka företagets konkurrenskraft och skapar förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag.

Uppdragets genomförande tar sin utgångspunkt i *Öppna upp! Nationell strategi för ett företagsfrämjande på likvärdiga villkor 2015–2020*.⁹ Strategins syfte är att bidra till en utveckling av offentligt finansierat företagsfrämjande på nationell, regional och lokal nivå. Det övergripande målet är att kvinnor och män, oavsett bakgrund och ålder, ska kunna ta del av företagsfrämjande resurser på likvärdiga villkor.¹⁰

1.2.1 Tillväxtverkets effektlogik

Tillväxtverkets insatser som främjar utrikes födda kvinnors företagande förväntas skapa bättre förutsättningar för utrikes föddas företagande. På lång sikt ska insatserna bidra till ett ökat företagande i målgruppen och en stärkt affärsutvecklingsförmåga i företag som drivs av utrikes födda kvinnor. Målet är att bidra till hållbar tillväxt i hela landet. Insatserna ska bidra till att åstadkomma resultat på både kort och lång sikt samt på individ- och företagsnivå, organisations- och systemnivå.

På systemnivå ska satsningarna på kort sikt bidra till att beslutsfattare får ökad kunskap om de hinder som målgruppen möter och potentialen hos målgruppen. På lång sikt ska våra insatser bidra till att beslutsfattare genomför relevanta regeländringar och stödinsatser. Enligt vårt övergripande mål ska insatserna bidra till att företagsfrämjande aktörer stärker sin förmåga för att ge stöd till en mångfald av företag och företagsformer i en bredd av branscher i omställning, förnyelse och affärsutveckling. På sikt ska detta leda till ett förbättrat stöd genom nya rutiner och arbetssätt.

För att följa upp kortsiktiga effekter av genomförda insatser som främjar utrikes födda kvinnors företagande genomförde vi årliga enkäter riktade till såväl projektägare som deltagare i projekten. Resultatet från deltagarenkäten som genomfördes under 2021 visar

9 <https://tillvaxtverket.se/vara-tjanster/publikationer/publikationer-2015/2015-06-08-oppna-upp.html>

10 Strategin utvärderades under 2021. Slutsatserna från utvärderingen presenteras nedan under avsnitt 2. Slutsatser och rekommendationer.

att 93 procent anser att de har fått ökad förmåga och kunskap inom entreprenörskap och företagande i Sverige. Närmare 86 procent var nöjda eller mycket nöjda. Motsvarande siffror för 2020 var 90 respektive 98 procent.

1.2.2 Utvärderingar av genomförda insatser

Tillväxtverket gav Ramboll Management Consulting (Ramboll) i uppdrag att göra en löpande utvärdering av de 14 projekten. Ramboll fick också i uppdrag att genomföra en samlad utvärdering av Tillväxtverkets samtliga satsningar kring utrikes föddas företagande under perioden 2015–2021.

Resultat från löpande utvärdering av projekten

Rambolls löpande utvärdering visar att projekten på olika sätt bidragit till vårt mål om ett mer diversifierat näringsliv genom en bredd av företagare och branscher. Totalt deltog 3 734 utrikes födda kvinnor i antingen fördjupade insatser eller kortare företagsrådgivning genom projekten. Totalt startades 1 305 företag av utrikes födda kvinnor som har medverkat i nyföretagarprojekten.¹¹ Projekten har även gett deltagarna kunskap och verktyg som kan hjälpa dem att starta företag på sikt. Det finns också exempel på deltagare som genom projektets stöd fått en anställning.

De fem affärsutvecklingsprojekten¹² har medfört att deltagarna fått stöd och verktyg för att växa framöver. Rambolls samlade bild är att affärsutvecklingsprojekten har bidragit till att företag som drivs av utrikes födda kvinnor på kort sikt stärkt sin affärsutvecklingsförmåga. Detta genom ökad kunskap om till exempel finansiering, marknadsföring och ledarskap samt strategiskt arbete kring utveckling och expansion. Deltagarna har vidareutvecklat sina affärsplaner och upplever att de har kommit närmare en möjlighet att realisera sina planer på tillväxt. De har även fått ökad kunskap om den svenska kontexten för företagande, samt stöd i att bygga ut sitt affärskontaktnätverk.

Det går dock inte att dra några slutsatser huruvida företagen ökat sin tillväxt genom sitt deltagande i projekten då det behövs ytterligare data och längre tidsserier för att kunna bedöma det. Dessutom har coronapandemin i hög grad påverkat möjligheten för företagen att öka sin tillväxt. Många deltagande företagare har av den anledningen behövt fokusera på företagets överlevnad. 78 procent av totalt 120

11 Projekten är: Nyföretagarhjälpen, Bling, Importhandboken, Metodutveckling för framgångsrika generationsskiften, Kvinnliga entreprenörer, Stöd till nyföretagande för kvinnor med utomeuropeiskt ursprung (mentorskap), Utrikes födda kvinnors företagande.

12 Projekten är: Accelerate your business, Equal Business Growth, Care of Business Woman, Stockholm Scaleup Program och Think Big – Affärsutveckling för utrikes födda kvinnor.

deltagande företag har varit aktiebolag. Resterande 22 procent har till största delen varit enskilda firmor. Företagen verkar inom olika branscher, huvudsakligen *juridik, ekonomi, vetenskap* och *teknik*, följt av *handel* samt *informations- och kommunikationsverksamhet*.

Sysselsättningsprojekten har bidragit till att utrikes födda kvinnor som står långt från arbetsmarknaden har närmat sig sysselsättning, samt gått vidare till SFI, praktik, extratjänst och anställning. De har också lärt sig mer om att söka jobb, ökat sina kunskaper i svenska som bidragit till en stärkt självkänsla och hjälp att bryta det utanförskap som flera har befunnit sig i. Deltagarna har fått ökad kunskap om entreprenörskap som en väg till sysselsättning, den svenska arbetsmarknaden, grundläggande företagande och om specifika yrkesområden. Projekten har resulterat i att fyra arbetsintegrerade företag startats på olika orter. Företagen har även anställt fler utrikes födda kvinnor än projektets deltagare.¹³ Antal deltagare per ort har varierat enligt projektledaren då samarbetet med Arbetsförmedlingen fungerat olika väl på olika orter. En utmaning handlade om att få deltagare till sina projekt eftersom anvisningen av deltagare från Arbetsförmedlingen inte fungerat som planerat. En möjlig orsak har varit Arbetsförmedlingens omorganisering och centralisering vilket i sin tur gjort att myndigheten hade svårt att prioritera anvisningarna till projekten. En projektledare menar att tidigare upparbetade kontakter med Arbetsförmedlingen har varit en viktig förutsättning för att kunna få tillräckligt deltagarunderlag till projektet.¹⁴

Utvärderingen visar att företagsfrämjande aktörer stärkt sin förmåga att stötta en mångfald av företag och företagsformer i en bredd av branscher i omställning, förnyelse och affärsutveckling. Projekten bidrog till ökad kunskap om målgruppens förutsättningar att starta och driva företag, främst inom projektägarnas egna organisationer. Som resultatet av det arbetet utvecklade flera projektägare sina metoder och arbetssätt så att de nu enklare kan nå ut samt ge relevant stöd till utrikes födda kvinnor.

13 Sysselsättningsprojekten Trappa upp nationellt och Yalla Rinkeby 2.0 har bidragit till att 38 deltagare har fått en reguljär anställning på hel- eller deltid, tio deltagare har fått en arbetsmarknadsanställning, 13 deltagare i praktik eller arbetsträning, och totalt 29 deltagare som har gått vidare till studier på hel- eller deltid. 15 av deltagarna har som ett resultat av projektet återgått till SFI-undervisning som de tidigare hoppat av.

14 Tillväxtverket hade i tidigare återrapporteringar till Näringsdepartementet betonat vikten av att Arbetsförmedlingen ackvirerar deltagare till våra projekt. Vi har genom åren haft löpande dialog med framför allt Arbetsförmedlingens huvudkontor. Erfarenheterna visar att Arbetsförmedlingens regionala kontor borde ha involverats på ett tydligare sätt i utformning av utlysningarna och i urvalet av projekt. Enligt intervjuade företrädare för Arbetsförmedlingen hade regionkontoren önskat mer information om projekten från huvudkontoret inför projektstart. De efterfrågade också mer dialog med Tillväxtverket vid utformningen av satsningarna för att säkerställa att projektens insatser kompletterade Arbetsförmedlingens insatser. Därigenom hade satsningarna kunnat få en bättre förankring hos Arbetsförmedlingen och bättre förutsättningar för att lyckas.

Resultat från samlade utvärdering av Tillväxtverkets satsningar på utrikes föddas företagande 2015–2021

Enligt Tillväxtverkets målsättning på individ- och företagsnivå ska satsningarna på kort sikt leda till att nyanlända och utrikes födda stärker sin förmåga att starta företag. På lång sikt ska våra satsningar leda till ett ökat företagande hos utrikes födda. Ramboll bedömer att Tillväxtverket nått den uppsatta målsättningen på kort sikt eftersom de flesta som deltagit i projekten upplever att de har stor nytta av den kunskap, kontakter, nätverk, med mera som de fått genom projekten. Det i sin tur har gjort dem mer redo att starta företag.

Tillväxtverket har nått målet om att öka företagande hos nyanlända och utrikes födda som deltog i projekten. Projektdeltagarna har startat knappt 4 000 företag under eller efter sitt deltagande i projekten. 85 procent av de startade företagen var fortfarande aktiva hösten 2021.¹⁵

Tillväxtverket har till viss del nått målsättningarna på organisationsnivå om ett förbättrat stöd i främjandesystemet. Projektens och vårt arbete har genererat kunskap om målgruppen och om framgångsrika metoder för att bättre nå ut och ge stöd till utrikes födda i företagandet. Men det är framför allt inom den egna organisationen som kunskapen ökat och utvecklingen skett. Lärdomar och metoder behöver därför spridas och implementeras i fler organisationer.

Utvärderingen visar vidare att vi genom våra insatser har synliggjort strukturella hinder på systemnivå som målgruppen möter när de vill starta eller driver företag. Myndigheten har arbetat aktivt för att belysa och om möjligt åstadkomma relevanta regeländringar i dialog med bland annat berörda myndigheter. I utvärderingen konstateras samtidigt att sådana regeländringar tar tid och att det krävs förändring inom flera politikområden. Ramboll bedömer därför att Tillväxtverket till viss del nått målen på systemnivå men att det finns mer arbete att göra, inte bara för Tillväxtverket.

1.3 Metod

Tillväxtverket genomförde uppdraget att främja utrikes födda kvinnors företagande genom att kombinera ett urval kvalitativa och kvantitativa metoder och aktiviteter. Myndigheten har arbetat förutsättningsskapande, kunskapsbyggande och strukturpåverkande för att möjliggöra för en mångfald av företagare och företag att etablera sig i olika branscher. Kunskap är grunden för samtliga insatser på området. Kunskapen har använts för att påverka, bygga

¹⁵ Flest företag startades under 2020–2021. Det är därför för tidigt att säga något om överlevnadsgraden framgent.

relevanta nätverk och finansiera insatser som bidrar till den förändring myndigheten behöver åstadkomma.

Tillväxtverket har arbetat med tre typer av förutsättningsskapande insatser: projektfinansiering, kunskapsbyggande samt kunskapsspridning och strategisk påverkan. I det nedanstående beskriver vi insatserna närmare.

1.3.1 Projektfinansiering inom ramen för fyra program

Tillväxtverket har sedan 2015 finansierat totalt 76 projekt som syftar till att underlätta utrikes föddas företagande, etablering och integration. Myndigheten har finansierat projekten inom ramen för fyra program. Inom ramen för uppdraget att främja utrikes födda kvinnors företagande genomfördes två utlysningssomgångar riktade till företagsfrämjande aktörer med metoder som bidrar till att nyanlända och utrikes födda kvinnor enklare ska kunna ta del av företagsfrämjande insatser. Utlysningssomgångarna resulterade i 14 projekt som syftade till att främja nyföretagande och affärsutveckling i företag som drivs av utrikes födda kvinnor.

Samtliga 14 projekt genomförde aktiviteter som syftar till att främja utrikes födda kvinnors företagande. Det finns skillnader mellan projekten i termer av syfte och mål, metoder och arbetssätt och målgrupp. Projekten delas in i tre övergripande projektkategorier baserat på dessa skillnader.

Projektkategori 1: Affärsutvecklingsprojekt, totalt fem projekt syftade till att utveckla metoder för affärsrådgivning till befintliga företag som drivs av utrikes födda kvinnor. Syfte och mål med projekten var att främja tillväxten i befintliga företag som drivs av utrikes födda kvinnor genom att utveckla och sprida metoder för affärsrådgivning. Primär målgrupp var företag som drivs av utrikes födda kvinnor med tillväxtvilja. Även företagsfrämjande aktörer var en relevant målgrupp för att de i sin tur ska utveckla sitt stöd till utrikes födda kvinnor som driver företag.

Projektkategori 2: Nyföretagarprojekt, totalt sju projekt tillhandahöll stöd till utrikes födda kvinnor i uppstarten av deras företag. Syfte och mål med projekten var att främja entreprenörskap bland utrikes födda kvinnor genom att öka andelen som driver företag och andelen som tar del av företagsstöd. Primär målgrupp var nyanlända och utrikes födda kvinnor som vill eller i vissa fall nyligen startat företag.

Projektkategori 3: Projekt för sysselsättning och socialt företagande, totalt två projekt hade ett bredare fokus än företagande. Dessa projekt vände sig till nyanlända och utrikes födda kvinnor som står långt från arbetsmarknaden. Syftet med projekten var att utveckla metoder som bidrar till både sysselsättning och socialt företagande. Målet med projekten var att främja sysselsättningen bland utrikes födda kvinnor. Primär målgrupp var utrikes födda kvinnor som står långt från

arbetsmarknaden, det vill säga saknar högre utbildning och inte har arbetat på minst två år.

Merparten av projekten drevs av företagsfrämjande aktörer. Tillväxtverket valde att finansiera projekt som drivs av olika typer av offentliga och ideella organisationer. Merparten av projektägarna är företagsfrämjande organisationer, som Almi och NyföretagarCentrum, som erbjuder företags- och affärsrådgivning i sin ordinarie verksamhet. Det finns också projekt som drevs av ideella organisationer och föreningar, som Coompanion, Bringing Locals into Innovation and Growth (BLING) och Make Trade. Två projekt drevs av kommuner.

Samtliga projektägare hade tidigare erfarenheter av att arbeta med målgruppen utrikes födda kvinnor. I projekten utgick projektägarna från tidigare erfarenheter och redan etablerade metoder för att stötta utrikes födda kvinnor att starta och driva företag. Projektägarna är etablerade organisationer som har breda nätverk bland både offentliga, privata och ideella organisationer. Flera av projektägarna, framför allt de ideella organisationerna, är dock mycket beroende av extern finansiering i sin verksamhet. Samtidigt finns det projektägare, exempelvis Almi Företagspartner och kommuner som helt eller delvis finansieras med offentliga medel. Projektägarnas olika förutsättningar påverkade naturligtvis även deras möjligheter att bygga vidare på resultat och lärdomar utan extern projektfinansiering.

Projekten drevs i olika regioner och på olika orter i Sverige vilket påverkade projektens genomförande av insatser utifrån olika regionala och lokala förutsättningar. Dessa förutsättningar påverkade främst hur insatserna skulle genomföras och vilka som skulle ta del av insatserna. Det finns exempelvis regionala skillnader mellan hur stor andel av befolkningen som är utrikes födda, hur stor andel av företagen som är utrikes födda kvinnor och inom vilka branscher som de är verksamma. Vissa företagsfrämjande aktörer har arbetat med målgruppen under många år, medan andra är mer ovana.

Affärsutvecklingsprojekten genomfördes i Norrbotten, Gävleborg, Stockholm och Skåne. Urvalet av regioner baserades på att det fanns ett tillräckligt stort underlag av företag som drivs av utrikes födda kvinnor och/eller att företagsfrämjande aktörer har nödvändig kompetens inom mångfald och jämställdhet. Syftet med urvalet var också att bidra till kunskapsutveckling och utbyte mellan projekten som verkar i de olika regionerna.

1.3.2 Kunskapsbyggande insatser och kunskapsspridning

Tillväxtverket har byggt upp en kunskapsbas om nyanlända och utrikes föddas förutsättningar och behov kopplat till att starta och driva företag i Sverige. Myndigheten har spridit kunskap, fakta och statistik inom detta område, bland annat till andra berörda myndigheter, företagsfrämjande organisationer och direkt till nyanlända och utrikes födda.

För att sprida resultat från tidigare satsningar och kunskap från uppdragets genomförande arrangerade Tillväxtverket tillsammans med andra aktörer olika träffar. Flera kunskapsstudier togs fram för att belysa frågor kring utrikes föddas företagande, sysselsättning och integration. Kunskapsstudierna behandlar olika teman kring förutsättningarna för nyanlända och utrikes föddas företagande i Sverige. Bland annat behandlar studierna olika modeller för att främja nyanländas företagande på landsbygden¹⁶.

Myndigheten har också låtit två ekonomiforskare ta fram en systematisk forskningsöverblick avseende externa effekter av näringspolitiska insatser.¹⁷ Syftet med litteraturstudien var att visa på relevanta externa effekter till följd av näringspolitiska insatser riktade till utrikes födda entreprenörer. Andra kunskapsunderlag som togs fram behandlar behovs- och målgruppsanalys av utrikes födda kvinnor som vill starta eller driver företag.¹⁸

Tillväxtverket gav som ovannämnt Ramboll i uppdrag att göra en löpande utvärdering av de finansierade projekten. Syftet med utvärderingen är att bidra med kunskap och insikter om projektens resultat. Syftet är också att bidra med kunskap om hur projektens metoder och arbetssätt har fungerat för att stötta utrikes födda kvinnors företagande.

Ramboll fick också i uppdrag att genomföra en samlad utvärdering av Tillväxtverkets samtliga satsningar kring utrikes föddas företagande under perioden 2015–2021. Syftet med utvärderingen är att summera aktiviteter, resultat, lärdomar och rekommendationer från Tillväxtverkets arbete och de projekt som myndigheten finansierade inom ramen för de fyra uppdragen.

Inom ramen för den samlade utvärderingen genomförde Ramboll på uppdrag av Tillväxtverket även en samhällsekonomisk analys av de tre senaste satsningarna.¹⁹ I uppdraget ingick även att ta fram en kvantitativ sammanställning över resultaten från våra insatser på området.

16 Tillväxtverket (2018) Nyanlända entreprenörer på landsbygden. Så främjar du deras affärsidéer.

17 Näringspolitiska insatser för utrikes födda entreprenörer och deras externa effekter på andra politiska områden, av Aliaksei Kazlou, ekon. dr. Lektor i företagsekonomi vid Linköpings universitet och Timur Uman, ekon. dr. Biträdande professor i företagsekonomi vid Jönköping International Business School, december 2021.

18 Tillväxtverket (2019) Anställning eller företagande? – en kvantitativ kartläggning av utrikes födda kvinnors arbetsmarknadsetablering och företagande; Tillväxtverket (2019) Fem vägar till arbete och företagande för utrikes födda kvinnor – en kvalitativ kartläggning av verksamheter som stärker nätverk och kontakt med arbetsmarknaden; Tillväxtverket (2019) Sex röster om att starta och driva företag – en kvalitativ behovskartläggning om utrikes födda kvinnors företagande.

19 Regeringsuppdrag Snabbspår för nyanlända företagare 2016–2017, regeringsuppdrag Främja nyanländas företagande 2017–2019, och regeringsuppdrag Främja utrikes födda kvinnors företagande 2018–2021.

1.3.3 Strategisk påverkan

Vår samlade kunskap från genomförda uppdrag och insatser har använts för att strategiskt påverka, bygga relevanta nätverk och ge finansiering till insatser som förväntas bidra till den förändring som myndigheten bedömer behöver åstadkommas. Tillväxtverket har utvecklat och testat metoder, byggt och spridit kunskap, synliggjort hinder för och potential i målgruppen för att försöka åstadkomma nödvändiga förändringar i systemet.

Myndighetens erfarenhet visar samtidigt att det krävs ett långsiktigt och strategiskt arbete för att skapa lika villkor för företagande oavsett bakgrund och kön. Det behövs en attityd- och beteendeförändring inom det företagsfrämjande systemet. Det behövs för att traditionella arbetssätt och förhållningssätt ska kunna förändras på sikt då utrikes födda stöter fortfarande i större utsträckning än andra på hinder när det gäller både rådgivning och tillgång till finansiering.

1.4 Målgrupp för aktiviteterna

Slutmålgrupp för insatserna är nyanlända kvinnor, det vill säga nyanlända flyktingar som har beviljats uppehållstillstånd, permanent eller tillfälligt, på grund av flykting- eller andra skyddsskäl. Slutmålgrupp är också utrikes födda kvinnor. Nyanlända och utrikes födda kvinnor tog del av insatserna genom att delta i olika aktiviteter för nyföretagande och affärsutveckling i de 14 projekt finansierade av Tillväxtverket.

Regeringens uppdrag till Tillväxtverket att främja utrikes födda kvinnors företagande gav ingen närmare specificering av utrikes födda kvinnor. I många fall har därför de finansierade projekten valt att fokusera på i första hand utomeuropeiskt födda kvinnor i enlighet med Tillväxtverkets krav till följd av uppdraget. Det fanns även projekt som vände sig till en viss grupp, till exempel utrikes födda kvinnor som står långt från arbetsmarknaden.

Det ovanstående innebär att projektens aktiviteter riktades till utrikes födda kvinnor med olika bakgrund, förutsättningar och behov. Affärsutvecklingsprojekten riktade insatser till utrikes födda kvinnor som redan driver företag i Sverige med tillväxtvilja. Bland dessa kvinnor finns både hög- och lågutbildade kvinnor som har bott i Sverige i flera år och som behärskar svenska språket i hög utsträckning. Inom affärsutvecklingsprojekten användes delvis olika urvalskriterier för att välja vilka företag som ska få ta del av affärsrådgivningen. Gemensamt för alla affärsutvecklingsprojekten var att de vände sig till mikro- eller små företag som drivs av utrikes födda kvinnor med tillväxtvilja.

Nyföretagarprojekten riktade sina insatser till utrikes födda kvinnor som vill starta företag. I målgruppen finns utrikes födda kvinnor med olika förutsättningar och erfarenheter av att driva företag, både hög-

och lågutbildade, kvinnor som har bott i Sverige olika länge och med olika kunskaper i svenska språket.

Projekten för sysselsättning och socialt företagande riktade insatser till utrikes födda kvinnor som står långt från arbetsmarknaden. Dessa kvinnor är generellt lågutbildade, har oftast lite erfarenhet av förvärvsarbete, och har låga eller mycket låga kunskaper i svenska språket.

Företagsfrämjande aktörer, regionalt utvecklingsansvariga, andra myndigheter och övriga samverkansaktörer tog del av en rad olika kunskapshöjande insatser som på både kort och lång sikt kan bidra till en utveckling av det offentligt finansierade företagsfrämjandet på nationell, regional och lokal nivå.

2 Slutsatser och rekommendationer

Våra resultat så här långt vittnar om att genomförda insatser som främjar utrikes föddas företagande och affärsutveckling skapar samhällsekonomiska nyttor i flera led. Företagande är ett sätt att bryta segregationen och bidra till integrationen i Sverige. Företagande är en viktig väg till sysselsättning, dels direkt genom egen försörjning, dels indirekt genom växande företag som anställer.

Potentialen att driva företag med stark tillväxt vet vi är stor bland utrikes födda. Det finns många nyanlända och utrikes födda som både vill, kan och vågar bli företagare i Sverige. Utrikes födda entreprenörer skapar nya villkor för företagandet, påverkar konsumtionsmönstren och bidrar till nya affärsmöjligheter och ökad sysselsättning. Däremot stöter de fortfarande i större utsträckning än andra på hinder när det gäller både rådgivning och tillgång till finansiering. Utrikes födda entreprenörer saknar tillgång till kapital i högre utsträckning än andra. Många utrikes födda befinner sig dessutom i andra sammanhang och har andra referensramar än företagare som är födda i Sverige. Det i sin tur gör det svårt för dem att få tillgång till relevant rådgivning där de befinner sig.

De senaste sex åren har våra specifika insatser för att främja företagande bland nyanlända och utrikes födda resulterat i 3 921 nya företag. Totalt 2 867 av dessa startades inom vår senaste satsning att främja utrikes födda kvinnors företagande. På så kort sikt är nystartade företag inte etablerade, det vill säga de har i låg utsträckning affärshändelser, anställda, betalar ut lön och så vidare.

Den samhällsekonomiska analys av de tre senaste satsningarna²⁰ som Ramboll tog fram på uppdrag av Tillväxtverket visar att de startade företagen bedöms generera en samhällsekonomisk nettovinst om 67,5 miljoner kronor efter 3 år och 10 månader.²¹ Syftet med analysen är att belysa och beräkna samhällseliga nyttor och kostnader förknippade med de projekt som Tillväxtverket finansierat inom uppdragen. Analysen har ett *ex ante*-perspektiv, vilket innebär att den bygger på typutvecklingen för existerande företag inom de branscher där projektdeltagarna startat företag.²²

20 Regeringsuppdrag Snabbspår för nyanlända företagare 2016–2017, regeringsuppdrag Främja nyanländas företagande 2017–2019, och regeringsuppdrag Främja utrikes födda kvinnors företagande 2018–2021.

21 Den samhällsekonomiska analysen gjordes var för sig för de tre program som Tillväxtverket hade finansierat. För samtliga program har Ramboll tittat på hur många företag som startats av deltagare i projekten under respektive år och summerat dessa. För varje år har de sedan dragit bort de företag som avregistrerats. Ramboll tog därmed hänsyn till att företag som varit aktiva under olika lång tid kan förväntas generera olika stora samhällsekonomiska värden, samt att företag som inte längre är aktiva inte skulle tas med i beräkningen.

22 En beräkning av samhällets nyttor gjordes genom att summera individens eventuella ekonomiska vinst av att komma ut i sysselsättning med den totala besparing som offentliga aktörer gör. Utgångspunkten för

2.1 Tillväxtverkets slutsatser

Våra samlade lärdomar med utgångspunkt i tydliga behov och resultat från genomförda insatser ligger till grund för nedanstående slutsatser och rekommendationer.

Resultaten på området vittnar om att Tillväxtverket har tagit stora kliv i arbete med att skapa förutsättningar för en variation och bredd av företag och företagare i olika branscher. Resultaten vittnar vidare om att näringspolitiken möjliggör integrationen genom sysselsättning och företagande. Rådande behov och omständigheter i samhällsutvecklingen med växande arbetslöshet i gruppen utrikes födda tyder på att myndigheten fortsatt har en betydande roll och uppgift för att främja sysselsättning genom företagande i dessa grupper.

Vi vet att Sveriges framtida konkurrenskraft och tillväxt är beroende av att fler vågar starta och utveckla företag. Företagens konkurrenskraft avgörs alltmer av förmågan att ställa om och att bidra till lösningar på samhällsutmaningar. Det är därför viktigt att fortsätta arbeta för en näringslivsstruktur som är mer dynamisk och föränderlig över tid. Det gör vi genom att nå ut till en variation och bredd av människor, branscher och företagsformer som med olika infallsvinklar kan vara med och utveckla affärsområden och svenskt näringsliv. Tillväxtverket ser mångfald som en strategisk fråga och en förutsättning för att myndigheten ska kunna verka för ekonomisk omvandling och förnyelse.

Det är mot ovan bakgrund angeläget att dra lärdomar inför framtiden när det gäller arbetssätt, metoder och kunskap. Det är också angeläget att dra lärdomar inför framtiden om vilken betydelse våra näringspolitiska insatser riktade till utrikes födda har för sysselsättningen, etableringen och integrationen i Sverige. Våra huvudsakliga slutsatser är som följer.

- Företagande är en viktig del av etableringen och bidrar till integration och sysselsättning, dels direkt genom eget företagande dels indirekt genom växande företag som anställer.

Tillväxtverket ser att näringspolitiska insatser riktade till utrikes födda har övervägande positiva effekter på andra politikområden. De skapar samhällsekonomiska nyttor i flera led. Egenföretagande betraktas ofta som en av lösningarna på de utmaningar som följer med ökade migrationsströmmar, till exempel arbetslöshet.

modellen är en arbetslös individ som erhåller en månatlig nettotransferering om 10 300 kr i form av ekonomiskt bistånd, aktivitetsstöd, etableringsersättning om individen är nyanländ och andra bidrag.

- Att främja mångfald i näringslivet är en strategiskt viktig fråga och en förutsättning för att myndigheten ska kunna verka för ekonomisk omvandling och förnyelse.
Sveriges framtida konkurrenskraft och tillväxt är beroende av att fler vågar starta och utveckla företag. Vi behöver därför fortsätta arbeta för att nå ut till en variation och bredd av människor, branscher och företagsformer som med olika infallsvinklar kan vara med och utveckla affärsområden och svenskt näringsliv.
- Potentialen att driva företag med stark tillväxt är stor bland utrikes födda.
Utrikes födda är en viktig del av näringslivet i Sverige. De skapar nya villkor för företagandet, påverkar konsumtionsmönstren och bidrar till nya affärsmöjligheter och ökad sysselsättning bland andra utrikes födda. Det är viktigt att både kommunicera kunskap om vad som driver tillväxten i Sverige och att agera på den.
- Näringspolitiska insatser som främjar utrikes föddas företagande skapar samhällsekonomiska nyttor i flera led.
Utrikes födda individer som startar nya företag bidrar till sin egen försörjning. Företagen i sin tur bidrar till att anställa andra individer i takt med att verksamheten växer. Företagsledare med utländsk bakgrund anställer oftare någon med liknande bakgrund. Det är mer än tre gånger så vanligt att företagsledare med utländsk bakgrund anställer personer som också har utländsk bakgrund, jämfört med inrikes födda företagsledare.²³ Även tidigare forskning på området har gjort gällande att utrikes födda företagare i större utsträckning än andra anställer individer med liknande bakgrund.²⁴

2.2 Tillväxtverkets rekommendationer

Tillväxtverkets huvudsakliga rekommendationer grundar sig i förståelsen om att näringspolitiska insatser riktade till utrikes födda har övervägande positiva effekter för sysselsättningen, etableringen och integrationen i Sverige. Näringspolitiken möjliggör integrationen och bidrar till minskad segregation genom att skapa förutsättningar för ökad sysselsättning i gruppen utrikes födda.

23 <https://scb.se/hitta-statistik/artiklar/2018/foretagsledare-anstaller-oftare-nagon-med-liknande-bakgrund/>

24 Andersson Joona, P Integrationspolitiska insatser för nyanlända – Vilken roll spelar egenföretagande? Entreprenörskapsforum 2019.

- Fortsätt rikta näringspolitiska insatser till utrikes födda på kort respektive lång sikt.
Det finns inte en lösning som passar alla utan insatserna behöver anpassas utifrån specifika behov och förutsättningar beroende på vem som är företagaren eller avser att starta och driva företag i Sverige. Utrikes födda är dessutom en mycket heterogen målgrupp, med olika bakgrund och olika förutsättningar vilket nödvändiggör anpassade insatser. Tillväxtverket kan bidra i det arbetet genom att bygga vidare på beprövade framgångsrika insatser på kort respektive lång sikt i enlighet med nedanstående förslag.
- Växla upp startklara beprövade företagsförberedande och företagsutvecklande insatser som på kort sikt bidrar till ökad integration och minskad segregation.
Det handlar om att snabbt skala upp startklara beprövade insatser på platser där utrikes födda befinner sig. Kombinationen av rådgivning på plats och online, mentorskap och finansiering som genomförs av aktörer med stark förankring bland målgruppen och i etablerade samarbeten med lokala aktörer och näringslivet är viktiga förutsättningar för att nå konkreta resultat på kort sikt. Exempel på tre konkreta insatser som snabbt kan skalas upp framgår nedan.
- Växla upp framgångsrika näringspolitiska insatser och metoder till fler regioner och branscher som idag möjliggör integrationen mer än andra.
Ett exempel är branscher inom besöksnäringen såsom hotell och restaurang och också branscher med stort rekryteringsbehov. Även branscher där flest utrikes födda etablerar sig i som företagare, exempelvis handel, transport, annan serviceverksamhet, med mera.

Enligt Tillväxtverkets bedömning bör detta också inbegripa kapacitetsstärkande insatser som ett led i att stärka företagsfrämjande systemets arbete med att anpassa arbetssätt och metoder för mer långsiktiga och varaktiga lösningar nationellt och regionalt. Tillväxtverket kan bidra med en verktygslåda som består av relevant kunskap, konkreta metoder och verktyg som framgångsrikt främjar en mångfald av företag och företagare inom en bredd av branscher. Aktörer som genomför insatser ska vara etablerade företagsfrämjande aktörer med genomförandekapacitet, beprövade arbetssätt och verktyg som enkelt kan växlas upp till flera regioner och branscher. Insatserna ska vara en del av deras ordinarie verksamhet.

Kvalitetssäkrade kunskapsunderlag i form av uppföljning, statistik och analyser avseende mångfalden i

företagspopulationen, branschstrukturen utgör viktiga förutsättningar för planering och genomförande av träffsäkra insatser på lång sikt.

För ovanstående ändamål föreslås att Tillväxtverket tilldelas medel som myndigheten sedan fördelar till etablerade företagsfrämjande aktörer med genomförandekapacitet, beprövade arbetssätt och verktyg som kan nå stora volymer deltagare ur målgruppen i flera regioner och branscher. En viktig aspekt som myndigheten har haft med sig vid framtagandet av förslag och rekommendationer är att insatserna också ska kunna nå en bredd i målgruppen då utrikes födda är en mycket heterogen grupp med olika bakgrund, förutsättningar och behov.

Aktörerna som genomför insatser ska ha en stark förankring bland målgruppen samt genomföra insatser i nära och etablerade samarbeten med lokala aktörer och näringslivet. En viktig förutsättning är att säkerställa nödvändig ackvirering av deltagare via Arbetsförmedlingen till de projekt och insatser som är beroende av det.²⁵ Det i sin tur kräver sannolikt ett uppdrag till Arbetsförmedlingen att bistå med rekrytering av deltagare till Tillväxtverkets projekt som ska främja företagande bland utrikes födda.

Exempel på konkreta insatser och metoder som snabbt kan skalas upp

Nyföretagarhjälpen som är ett beprövat stöd online med återkommande livesändningar till blivande företagare och nyföretagare. Rådgivningsverksamhet på distans samt anpassade informationsinsatser och rådgivning utifrån utrikes föddas specifika behov och utmaningar. Därtill riktat stöd till utrikes födda genom mentorskap, enskild rådgivning och nätverk. Projektägare: Svenska Jobs & Society (Nyföretagarcentrum Sverige) med 40-tal regionala nyföretagarcentra.

Företagsutvecklande insatser genom lokalt investerarnätverk samt nätverk av mentorer handlar om att erbjuda stöd genom lokalt investerarnätverk samt nätverk av mentorer. Affärsrådgivning på plats där utrikes födda befinner sig. Affärsrådgivning och coachning till utrikes födda, det vill säga underrepresenterade entreprenörer som idag saknar tillgång till kapital. Insatsen bygger vidare på beprövade metoder och innebär en fond²⁶ som ska erbjuda mikro investeringar till underrepresenterade entreprenörer i områden med

25 Ett exempel är insatser som rör socialt företagande genom uppskalning av Yalla Trappan-konceptet i flera regioner och kommuner.

26 Projektägaren har via näringslivet samlat in 20 miljoner till investeringar. Stöd behövs för att komma i gång med driften av fonden.

socioekonomiska utmaningar. Fonden ska dessutom ha fokus på företag som genererar nya jobb. Projektägare: Bling²⁷.

Sysselsättning genom socialt företagande genom uppskalning av Yalla Trappan-konceptet i flera regioner och kommuner. Att öka möjligheterna till sysselsättning genom ASF-företagande för utrikes födda kvinnor som står långt från arbetsmarknaden genom insatser för företagande, arbetsträning, studier eller praktik. Yalla Trappan är ett arbetsintegrerande socialt företag och kvinnokooperativ som startade på Rosengård i Malmö 2010. Tillväxtverket finansierade 2018–2021 två projekt med Yalla Trappan i fokus, i Stockholm och i fem andra regioner genom projektet *Trappa upp nationellt*. Projektet Trappa upp nationellt har nått 149 deltagare, med ett mål om totalt 150 på projektets fem orter. Projektägare: Coompanion Sverige med relevanta regionala kontor.

27 BLING startade 2014 som en reaktion på entreprenöriell segregation och som ett försök att driva positiv samhällsförändring samt motverka utanförskap genom gott ledarskap, entreprenörskap och innovationer.
<https://www.blingstartup.se/om-bling/>

3 Genomförande – aktiviteter och resultat

Tillväxtverket har bedrivit ett omfattande arbete under åren, både vad gäller riktade insatser kopplade till nyanlända och utrikes födda kvinnor och män och i rollen som regeringens operativa myndighet för den del av näringspolitiken som ska verka för stärkt entreprenörskap för ett dynamiskt och diversifierat näringsliv. Insatser för att främja utrikes födda kvinnors företagande har haft stor fokus på att bidra till att utveckla likvärdiga villkor inom det företagsfrämjande systemet.

Uppdragets genomförande kännetecknas främst av förutsättningsskapande insatser och aktiviteter genom projektfinansiering, kunskapsbyggande samt kunskapsspridning och strategisk påverkan.

3.1 Finansiering genererade minst 3921 nya företag på sex år

Tillväxtverket har sedan 2015 finansierat som nämnt totalt 76 projekt med sammanlagt 19 445 deltagare. Minst 3 921 nya företag startades av nyanlända och utrikes födda som deltog i projekten 2015–2021.²⁸ 85 procent av företagen var fortfarande aktiva 2021. 64 procent drivs av män²⁹, könsfördelningen är något jämnare bland enskilda firmor jämfört med aktiebolag. Kvinnor driver 40 procent av de enskilda firmorna och 29 procent av aktiebolagen som har startats under och efter projekten.

Drygt hälften av företagen är verksamma i storstadsregionerna. Flest företag, 23 procent startades i Stockholms län, följt av Skånes län med 20 procent och Västra Götalands län med 12 procent.³⁰ Företagen har generellt en liten omsättning.³¹ Störst andel företag har mellan 1–499 tusen kronor i omsättning. Det finns 122 företag som leds av män respektive 34 företag som leds av kvinnor som omsätter mellan 1–9,9 miljoner kronor. Tre företag som drivs av män omsätter mellan 10–49,9 miljoner kronor.³² Företagen med störst omsättning startades av

28 Det är enligt Rambolls bedömning rimligt att anta att många av företagen hade startats ändå men att Tillväxtverkets insatser har bidragit till att det skett snabbare. I intervjuerna med projektdeltagarna framkommer att många av deltagarna har erfarenhet av att driva företag i sina hemländer..

29 Den främsta förklaringen till att flertalet företag drivs av män är att majoriteten av projektdeltagare har varit män.

30 Den geografiska fördelningen förklaras troligen av att projekten har genomfört insatser över hela landet, samtidigt som det har funnits särskilt stor efterfrågan på insatser i storstadsregionerna som har ett större befolkningsunderlag.

31 Merparten av företagen är enskilda firmor vilket kan förklara den genomsnittligt låga omsättningen.

32 De tre företagen med omsättning över 10 miljoner kronor är verksamma inom delvis olika branscher. Ett företag driver restaurang. De övriga är verksamma inom vård och omsorg. Det ena företaget inom vård och

deltagare i projekt finansierat inom uppdraget att främja nyanländas företagande respektive uppdraget att främja utrikes födda kvinnors företagande.

79 procent av de företag som i december 2021 var inaktiva lade ner sin verksamhet på egen begäran.³³ Av företagsdata framgår att 74 procent av de inaktiva företagen avregistrerades under 2020–2021. Dessa företag var verksamma inom flera olika branscher, men den största andelen, 33 procent, verkade inom handelsbranschen och den näst största andelen, 14 procent, inom hotell- och restaurangbranschen³⁴. Coronapandemin är en tänkbar förklaringsfaktor till att just de här branscherna är vanligast bland de inaktiva företagen.

3.1.1 Flest företag startades inom uppdraget att främja utrikes födda kvinnors företagande

Inom uppdraget finansierades 14 projekt³⁵ som syftade till att främja nyföretagande och affärsutveckling i målgruppen. Totalt deltog 8 571 utrikes födda kvinnor och män³⁶ varav 3 734 kvinnor i projektens aktiviteter. Deltagarna startade 2 867 nya företag. Sammanlagt 1 305 företag, det vill säga 46 procent, startades av utrikes födda kvinnor. Kunskapen om förutsättningarna för utrikes föddas företagande som byggts upp genom åren är en tänkbar förklaring till att flest företag startades just inom ramen för vår senaste satsning. Vi har lärt oss, och lär oss, mycket av arbetet inom området.

Deltagare i projekten har startat företag inom *handel*, följt av *juridik, ekonomi, vetenskap* och *teknik, annan serviceverksamhet* samt *hotell- och restaurangverksamhet*. Majoriteten av företag inom *hotell- och restaurangbranschen* är verksamma inom *restaurang*. Bland företag inom handelsbranschen är 77 procent verksamma inom *detaljhandel*. Flest företag inom *juridik, ekonomi, vetenskap* och *teknik* är verksamma

omsorg driver tandläkarverksamhet, medan det andra är verksamt inom provtagning och vaccination. De tre företagen leds av utrikes födda personer som har deltagit i Tillväxtverkets satsningar.

33 Slutrapport, Samlad utvärdering av Tillväxtverkets satsningar på utrikes föddas företagande 2015–2021, Figur 18. Anledning till att bolagen är inaktiva (n = 590), s 40.

34 Slutrapport, Samlad utvärdering av Tillväxtverkets satsningar på utrikes föddas företagande 2015–2021, s 41.

35 Information om projekten framgår under 1.2.1 Resultat från löpande utvärdering av projekten.

36 Anledningen till att även män tagit del av projektens aktiviteter är att vissa projekt har varit av en sådan art och karaktär att det inte gått att endast nå kvinnorna då aktiviteterna genomförts digitalt i öppna forum såsom Facebook, mm. Nämnvärt i sammanhanget är att berörda projekt däremot eftersträvat att uppnå uppsatta mål vad gäller antalet deltagande utrikes födda kvinnor.

inom *konsultverksamhet avseende företagsorganisation*. Flest företag inom *annan serviceverksamhet* är verksamma inom *skönhetsvård*.³⁷

Fördelningen mellan branscher ser ganska jämnt fördelat mellan kvinnor och män som deltagit i insatserna. Kvinnor startade företag i något högre mån inom *utbildning och vård och omsorg* och män har i högre utsträckning startat inom *bygg och transport och magasinering*.³⁸

3.1.2 Genomförandet bygger vidare på resultat och kunskap

Uppdrag att främja utrikes födda kvinnors företagande är en av totalt fyra satsningar på området utrikes föddas företagande. De fyra satsningarna hänger ihop och bygger vidare på varandra. Initialt genomförde Tillväxtverket förstudier och pilotprojekt för att testa olika metoder och arbetssätt som skulle kunna skalas upp och genomföras av fler aktörer och regioner.³⁹ I ett nästa steg gav regeringen Tillväxtverket ett särskilt regeringsuppdrag⁴⁰ som möjliggjorde för oss att bygga vidare på testade metoder, resultat, kunskap och lärdomar från den egeninitierade satsningen.

Utvecklade företagsfrämjande metoder och lärdomar från projekten var en viktig utgångspunkt för fortsatt arbete inom det efterföljande uppdraget att främja nyanländas företagande⁴¹ där åtta av snabbspårsprojekten fick fortsatt finansiering. Projekten syftade till att främja nyanländas företagande baserat på beprövade modeller och kunskap om målgruppens behov. Tillväxtverket identifierade även att det behövdes riktade insatser för att nå utrikes födda kvinnor, vilket resulterade i föreliggande uppdrag att främja utrikes födda kvinnors företagande.

Det kan konstateras att det finns tydliga kopplingar mellan våra olika aktiviteter för att främja utrikes föddas företagande. Aktiviteterna hänger ihop och bygger till stor del på varandra. De projekt som myndigheten finansierat har till exempel blottlagt utrikes föddas förutsättningar, potential men också utmaningar för att starta och driva företag i Sverige. Därigenom har Tillväxtverket identifierat frågor som kräver ytterligare kunskapsinhämtning och spridning av kunskap till det företagsfrämjande systemet och andra relevanta aktörer. Den kunskap som myndigheten byggt upp genom projekten

37 Slutrapport avseende utvärdering av genomförda insatser för att främja utrikes födda kvinnors företagande, s. 23. Ramboll januari 2022.

38 Kvantitativ sammanställning, Tillväxtverkets insatser för utrikes föddas företagande, Ramboll januari 2022

39 Egeninitierad satsning Snabbare integration 2015–2016.

40 Uppdrag att underlätta för nyanlända att snabbt starta företag i Sverige, s.k. snabbspår för nyanlända entreprenörer 2016–2017.

41 Uppdrag att främja nyanländas företagande N2016/07794/FF.

och genom egna kunskapsstudier har haft stor betydelse för valet av insatser och aktiviteter i genomförandet.

3.2 Kunskap och lärande är grunden för verksamheten

Att ta fram och sprida kunskap har varit och fortsatt är en stor och viktig del av vår verksamhet. Mycket fokus har lagts på kommunikation av resultat och på att sprida kunskap och lärdomar från genomförda insatser. Målgrupper för kommunikationen har varit nyanlända och utrikes födda, företagsfrämjande aktörer och regelgivare respektive regeltillämpare. Tillväxtverket har använt kunskap från genomförda insatser för att strategiskt påverka, bygga relevanta nätverk och ge finansiering till insatser som förväntas bidra till den förändring som myndigheten vill åstadkomma. Myndigheten har etablerat nödvändiga samarbeten med myndigheter och andra relevanta aktörer, för att synliggöra centrala hinder i form av regelverk och dess tillämpning som försvårar för nyanlända och utrikes födda att starta och driva konkurrenskraftiga företag.

För att sprida resultat från tidigare satsningar och kunskap från uppdragets genomförande anordnade Tillväxtverket tillsammans med representanter från Landsbygdsnätverket arrangerade två digitala regionala träffar på temat *Så får vi fler utrikes födda företagare på landsbygden*. I november 2020 livesändades den ena regionala träffen i samarbete med Region Jönköping.⁴²

Den 2 oktober 2020 sände AI Kompis Marknad ett program om pandemins effekter för Sveriges företag i allmänhet och för utrikes födda företagare i synnerhet. Sveriges dåvarande näringsminister, Tillväxtverkets generaldirektör och Facebooks Sverigechef deltog.⁴³

Ett antal webbartiklar om framgångsfaktorer för företagsfrämjande insatser riktade till utrikes födda kvinnor togs fram för att inspirera andra i deras arbete med insatser till målgruppen.⁴⁴

Tillväxtverket har även spridit kunskap, fakta och statistik inom detta område, bland annat till andra berörda myndigheter, företagsfrämjande organisationer och direkt till nyanlända och utrikes födda. Flera kunskapsstudier togs fram för att belysa frågor kring utrikes föddas företagande, sysselsättning och integration. Studierna

42 Livesändningen nådde 2 011 personer. Utvärderingen av träffen visade att närmare 87 procent av deltagarna fick ny kunskap om utrikes föddas förutsättningar att etablera sig som företagare på landsbygden.

43 Närmare 110 000 personer tog del av sändningen. Målgruppen var befintliga och potentiella små och medelstora företagare i Sverige som talar arabiska.

44 Artiklarna Nya företag behöver nya lösningar, Att främja nya företagare i förorten, Nya arbetstillfällen med Yallametoden och Så öppnade Tillväxtverket upp för nya företag är publicerade i vårt forum Lär av andra <https://tillvaxtverket.se/vara-tjanster/lar-av-andra>

behandlar olika teman kring förutsättningarna för utrikes föddas företagande i Sverige. Bland annat behandlar studierna en behovs- och målgruppsanalys av utrikes födda kvinnor som vill starta eller driver företag.⁴⁵

Tillväxtverket har också låtit två ekonomiforskare ta fram en litteraturstudie avseende externa effekter av näringspolitiska insatser.⁴⁶ Slutsatsen i korthet från litteraturstudien är att näringspolitiska insatser har övervägande positiva effekter på andra politikområden såsom social- och integrationspolitik, migrationspolitik, arbetsmarknadspolitik, innovationspolitik, med mera. Egenföretagande betraktas ofta som en av lösningarna på de utmaningar som följer med ökade migrationsströmmar, till exempel arbetslöshet. Det finns dock ytterst lite eller ingen alls forskning på området.

Myndigheten har också låtit göra en samhällsekonomisk analys av de tre senaste satsningarna⁴⁷ samt en kvantitativ sammanställning över resultaten från våra insatser på området. Slutsatsen i korthet är att insatser som främjar utrikes föddas företagande skapar samhällsekonomiska nyttor i flera led. För det första bidrar de utrikes födda individer som startar nya företag till sin egen försörjning. Företagen i sin tur bidrar till att anställa andra individer i takt med att verksamheten växer.

Strategin *Öppna upp! Nationell strategi för ett företagsfrämjande på likvärdiga villkor 2015–2020* har varit en viktig utgångspunkt i genomförandet av uppdraget. Strategin utvärderades som ovannämnt under 2021. Slutsatserna i korthet är att strategin har bidragit till att visa på hur viktigt det är att ta hänsyn till samspelande strukturrhinder. Det är viktigt att använda sig av en intersektionell ansats när företagsfrämjande insatser ska analyseras och genomföras. Utvärderaren menar vidare att Öppna upp har bidragit till att det skett en positiv förflyttning inom vissa av de områden som strategin pekade ut och flera av strategins utmaningar och målsättningar har adresserats i det regionala arbetet med företagsfrämjande. Den övergripande samlade bilden av utvärderingen är alltså att målen

45 Tillväxtverket (2019) Anställning eller företagande? – en kvantitativ kartläggning av utrikes födda kvinnors arbetsmarknadsetablering och företagande; Tillväxtverket (2019) Fem vägar till arbete och företagande för utrikes födda kvinnor – en kvalitativ kartläggning av verksamheter som stärker nätverk och kontakt med arbetsmarknaden; Tillväxtverket (2019) Sex röster om att starta och driva företag – en kvalitativ behovskartläggning om utrikes födda kvinnors företagande.

46 På uppdrag av Tillväxtverket togs studien Näringspolitiska insatser för utrikes födda entreprenörer och deras externa effekter på andra politiska områden, fram av Aliaksei Kazlou, ekon. dr. Lektor i företagsekonomi vid Linköpings universitet och Timur Uman, ekon. dr. Biträdande professor i företagsekonomi vid Jönköping International Business School, december 2021.

47 Regeringsuppdrag Snabbspår för nyanlända företagare 2016–2017, regeringsuppdrag Främja nyanländas företagande 2017–2019, och regeringsuppdrag Främja utrikes födda kvinnors företagande 2018–2021.

delvis uppfyllts och att det skett förflyttningar sedan 2015. Mycket arbete återstår dock i regioner och i det företagsfrämjande systemet. Därför föreslås i utvärderingen bland annat att Tillväxtverket bör arbeta för att få ett tydligt regeringsuppdrag med åiterrapporteringskrav för regionerna.

3.3 Strategisk påverkan genom dialog och samarbete

Vår samlade kunskap från genomförda uppdrag och insatser har använts bland annat för att strategiskt påverka andra aktörer som sin tur kan möjliggöra för en mångfald av företag och företagare i näringslivet. Dialog och samarbeten skedde därför med andra myndigheter, som Arbetsförmedlingen, Migrationsverket och Skatteverket. Oftast för att hitta lösningar på specifika utmaningar. Tillväxtverket har medverkat i olika forum för att synliggöra strukturella hinder som utrikes födda möter⁴⁸. Myndigheten deltog även i Nyföretagarcentrums rundabordsamtal tillsammans med myndigheter, forskare och företagsfrämjande aktörer för att öka kunskapen om förutsättningar och behov hos målgruppen utrikes födda. Erfarenhetsutbytesträffar mellan projekten och månadsavstämningar med affärsutvecklingsprojekten har varit viktiga forum för att synliggöra målgruppens hinder, utmaningar och framgångsfaktorer utifrån de finansierade projektens erfarenheter och lärdomar.

48 Exempel på det är den digitala konferens om nyanländas företagande som genomfördes under 2020 där representanter från bland annat Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, Tillväxtverket och Näringsdepartementet deltog i ett samtalspass om regler, lagar och strukturella hinder.

Bilaga 1 – Ekonomisk redovisning för slutrapport

Uppdraget har löpt mellan åren 2018–2021. Budgeten har varit totalt 35 900 tkr.⁴⁹ Se i tabellen nedan hur finansieringskällorna fördelats.⁵⁰

Genom ändringsbeslut⁵¹ som togs den 27 juni 2019 gällande regleringsbrev för budgetåret 2019 avseende Tillväxtverket inom utgiftsområde 24 *Näringsliv* och utgiftsområde 19 *Regional tillväxt* tilldelades Tillväxtverket ytterligare högst 10 mnkr från anslagsposten till en förstärkt insats för främjande av utrikes födda kvinnors företagande i enlighet med tidigare beslut (dnr N2018/00213/FF). Justeringen gjordes för att hantera konsekvenserna an neddragningen av medel på anslag 1:5 Näringslivsutveckling som riksdagen beslutade om med anledning av budgetpropositionen för 2019.

Resultaträkning, tkr

	Finansiering		
	Särskilda medel	Näringslivs-anslaget	SUMMA
Bidrag	35 900		35 900
Anslag		2 500	2 500
Summa	35 900	2 500	38 400
<i>Verksamhetskostnader</i>			
-Personalkostnader	4 319		4 319
-Köpta tjänster	1 952		1 952
-Övriga kostnader	23		23
S:a verksamhetskostnader	6 294	0	6 294
Transfereringar	29 089	2 500	31 589
Summa utbetalningar	35 383	2 500	37 883
Att återbetala	517		
BUDGET			0
Utfall mot budget, %		0%	0%
<i>Antal timmar</i>	8 524	0	8 524
OH-påslag (250 kr/h)*	2 131	0	2 131
Summa inkl OH-påslag	37 514	2 500	40 014

49 Enligt regeringsbeslut N2018/00213/FF skulle Tillväxtverket få rekvirera 8 mnkr för 2018, därefter 15 mnkr årligen 2019–2021.

50 Högst 17 procent eller 6 103 tkr av den totala tilldelningen för uppdraget fick användas för programanknutna kostnader. Totalt 4 476 tkr av 6 103 tkr har använts för ändamålet.

51 N2019/02249/BI; N2019/02200/SSS.

Nyckeltal

	Särskilda medel	Näringslivs-anslaget	SUMMA
Andel transfereringar/ summa utbetalningar	82%	100%	83%
Andel verksamhetskostnader/ summa utbetalningar	18%	0%	17%
Personalkostnader/ verksamhetskostnader ⁵²	69%	0%	69%
Köpta tjänster/ verksamhetskostnader	31%	0%	31%

52 Nyckeltal Verksamhetskostnader omfattar personalkostnader, köpta tjänster och övriga kostnader.